

УДК 009:3(082)
Т65

Т65 **Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін:**
кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. – 498 с.

ISBN 978-617-7886-43-2

Рецензенти

Штулер Ірина Юрїївна,
доктор економічних наук, професор,
перший проректор ВНЗ «Національна академія управління»

Погорїла Світлана Григорївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри славїстичної філології,
педагогіки і методики викладання
Білоцерківського національного аграрного університету

Харченко Артем Вікторович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

*Рекомендовано до друку редакційною колегією
збірника наукових праць «Соціально-гуманітарний вісник»
(протокол № 8-мн від 27.02.2023)*

Колективна монографія присвячена актуальним питанням трансформації суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін. Досліджуються сучасні проблеми в сфері педагогіки, соціології, філософії, психології, соціальних комунікацій, спорту, фізичної культури, туризму, рекреації, мистецтвознавства, культурології, філології, історії, економіки, управління, права. Монографія буде корисною науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також широкому колу осіб, які цікавляться питаннями сучасного розвитку соціально-гуманітарної сфери.

ISBN 978-617-7886-43-2

© СГ НТМ «Новий курс», 2023
© Автори, 2023

Зміст

	Стор.
Передмова	6
Розділ перший.	
Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації	7
1.1. Вплив інформаційних технологій та культурної комунікації на формування моделей культурного розвитку сучасної Німеччини	7
1.2. Психолого-педагогічні аспекти інформаційно- пропагандистського забезпечення у підрозділах ДСНС України	16
1.3. Інноваційні практики у загальнопедагогічній підготовці здобувачів вищої освіти	26
1.4. Psychological background of teaching foreign languages to students majoring in law in framework of professional intercultural competence formation	31
1.5. Професійна діяльність та розвиток сучасного педагога	40
1.6. Трансформаційні практики інноваційних підприємницьких структур: виклики часу	50
1.7. Функції і ролі соціального працівника в роботі з родиною в США	111
1.8. Традиційна і нетрадиційна освіта в США	119
1.9. Соціально-педагогічна підтримка дітей-мігрантів в США	129
1.10. The role of museums in providing social and educational functions in the context of preservation of national culture in the system of university education	137
Розділ другий.	
Мистецтвознавство, культурологія, філологія, історія, фізична культура	144
2.1. Морально-етичні імперативи Григорія Сковороди крізь призму сучасних мистецьких практик (стріт-арт, contemporary-art, перформанс)	144
2.2. Особливості створення міфології художнього образу	151
2.3. Стародавні етноси Закарпаття та їх етнокультурні контакти: історія вивчення (XIX – пер. пол. XX ст.)	160
2.4. «Гуцульський» хор Дмитра Котка як унікальне мистецьке явище Галичини (1936-1939 рр.)	184
2.5. Формування ідентичності сучасної української драми (ретроспектива і перспектива)	194

Розділ третій.		
Спорт, фізична культура, рекреація, туризм	...	214
3.1. Анімація й ігротехніки в практиці фахівців з фітнесу та рекреації на прикладі розробки сценарію свята «Міс туризму»	...	214
3.2. Integration of interactive learning technologies in the process of sports training	...	220
3.3. The program for the formation of positive leadership qualities in children and its implementation	...	229
Розділ четвертий.		
Економіка, юриспруденція, політика, публічне адміністрування	...	238
4.1. Процес незалежного аудиту крізь призму оцінки ризику	...	238
4.2. Формування збалансованої управлінсько-стратегіологічної системи smart-інфраструктури в міських агломераціях України	...	260
4.3. Особливості формування, консолідації та аудиту показників фінансової звітності бізнес-суб'єктів в контексті міжнародних стандартів	...	275
4.4. Особливості впливу діджиталізування на розвитокрепутаційного менеджменту у трансформаційному періоді	...	299
4.5. Теоретико-методичні аспекти забезпечення дієвого публічного управління для здійснення ефективної державної й регіональної економічної політики в умовах цифрового розвитку України	...	307
4.6. Особливості консерватизму як світової доктрини політичної ідеології	...	330
4.7. Публічне мовлення, дипломатична риторика і міжкультурна комунікація у сфері міжнародних відносин та етикетних практик: інституціональний, міжнародно-інформаційний та політико-дипломатичний дискурси	...	337
4.8. Розвиток публічних механізмів в регіонах України	...	364
4.9. Євроінтеграційні механізми у реалізації ефективного врядування України	...	374
4.10. Організаційно-концептуальні засади аудиту фінансової звітності підприємства	...	381
4.11. Управління кар'єрою персоналу в організаціях	...	409
4.12. Стратегія ухвалення політичних рішень у кризових умовах	...	437

4.13.	Еволюція економічної науки в Харківському університеті (Рославський-Петровський О. П., Цехановецький Г. М.)	...	453
4.14.	Determinants of innovative development banking system	...	459
4.15.	Трансформація мотивації фінансування корпоративної соціальної відповідальності в умовах цивілізаційних змін	...	467
4.16.	Особливості управління системою цивільного захисту населення в країнах ЄС	...	487
Післямова		...	497

6. Кондратюк М. П., Поух А. В. Методика роботи з гуманітарних питань у військових підрозділах. 2014. 116 с.
7. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: навч. посіб. К.: Ніка-Центр, 2006. 532 с.
8. Копаниця Н. І., Баношенко В. О., Литвиненко Е. С. Динамічне психологічне вивчення особового складу. Київ: СПЦ ЗСУ, 2009. 60 с.
9. Осодло В. І. Організація інформаційно-пропагандистського забезпечення особового складу. Київ: НАОУ, 2005. 342 с.
10. Підпригора І. І. Проблемні питання інформаційно-пропагандистського забезпечення у світлі російсько-української війни. Військово-науковий вісник. Київ: 2018. № 30. 217-237.
11. Про затвердження Наставни з організації соціально-гуманітарної роботи з особами рядового і начальницького складу та працівників органів і підрозділів цивільного захисту: наказ МНС України від 06.03.2008 року № 177. – URL : <https://zakononline.com.ua/documents/show/9737597375>.
12. Сегеда О. О. Психологічні особливості формування професійних якостей офіцерів-вихователів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.09 «Психологія праці в особливих умовах». Харків, 2004. 22 с.
13. Хацановський С. В. Миротворча діяльність збройних сил України: досвід, теорія, практика. Київ: НАОУ, 2006. 123 с.

Михалюк Алла Михайлівна

Кандидат педагогічних наук

Київський університет імені Бориса Грінченка

1.3. Інноваційні практики у загальнопедагогічній підготовці здобувачів вищої освіти

У Доповіді ЮНЕСКО «Переосмислюючи освіту. Освіта як загальне благо?» (2015) (Rethinking education: towards a global common good?) наголошено на гуманістичному вимірі сучасної освіти, зазначено, що «світ змінюється, і освіта також повинна змінюватися. Суспільства всюди переживають процес глибоких трансформацій, що вимагають нових форм освіти, які сприяли б розвитку глибоких професійних знань, необхідних суспільствам та економікам як сьогодні, так і в майбутньому. Це передбачає необхідність, окрім навчання грамотності та навичкам рахунку, зосередитися на вивченні навколишнього світу і на використанні нових підходів до навчання в ім'я більшої справедливості, соціальної рівності і глобальної солідарності. Освіта повинна вчити людей тому, як жити на нашій планеті, що випробовує сьогодні колосальне навантаження, вчити культурній грамотності, що ґрунтується на пошані й рівноправній гідності, допомагаючи звести воедино соціальні, економічні й екологічні аспекти стійкого розвитку» [10].

VUCA-світ репрезентує певні ризики, які можуть стати поштовхом для реалізації випереджувальних стратегій особистісного та професійного розвитку майбутніх фахівців. Заслугує на увагу модель формування таких стратегій «VUCA-Prime», запропонована Б. Йохансеном (B. Johansen) [9], що містить такі елементи: Бачення (Vision) вище нестабільності. Коли усе непередбачувано змінюється, дуже важливо зосередити увагу на загальному баченні. Знання вектору руху гарантуватиме, що ми зможемо триматися нашого курсу навіть при

бурхливих зовнішніх обставинах. Коли усе навкруги непередбачувано змінюється, фокусуйтеся на меті. Розуміння (Understanding) зменшує невизначеність. Розуміючи наше оточення ми зменшуємо невизначеність і можемо з упевненістю рухатися вперед. Зіткнувшись з невизначеністю, досліджуйте і експериментуйте, щоб краще зрозуміти її. Ясність (Clarity) протистоїть складності. Ясність дозволяє відсікти непотрібні й заплутані деталі, зосередившись на ключових елементах ситуації: в чому полягає ризик і як на нього реагувати. Зіткнувшись із складною ситуацією, прагнете, за можливістю, її спрощувати. Гнучкість (Agility) допомагає подолати неоднозначність, зберігаючи свободу дій для швидкого реагування на обставини, що змінюються. Гнучкий фахівець опрацьовує усі можливі варіанти і готує цілий ряд потенційних стратегій реагування. Коли майбутнє пропонує декілька альтернатив, будьте готові адаптувати свій підхід для досягнення остаточного результату.

Виклики VUCA-світу є актуальними для освітнього простору в цілому та для організації загальнопедагогічної підготовки здобувачів вищої освіти зокрема, оскільки, як зазначає В. Каплінський, «сьогодня, яке стрімкими темпами змінюється та оновлюється, вимагає від вищої педагогічної школи серйозного вдосконалення підготовки вчителя, становлення його як компетентного професіонала, який глибоко знає свій предмет, є відкритим до інновацій у педагогіці, володіє різними технологіями викладання свого предмету, здатний успішно проектувати і забезпечувати результативність навчально-виховного процесу у навчальному закладі» [4, с. 21].

Вже на початковому етапі професійної підготовки майбутні педагоги мають усвідомлювати багатомірність педагогічної дійсності, формувати готовність до педагогічної діяльності в умовах мінливості ринку праці, глобалізації фахових, міжкультурних зв'язків, набувати досвіду критичного ставлення до реалій та перспектив розвитку освітнього простору. З урахуванням суперечливості внутрішніх та зовнішніх чинників контексту професійної педагогічної підготовки майбутніх педагогів має бути забезпечений перехід від концепції функційної підготовки фахівців сфери освіти до концепції розвитку особистості здобувачів вищої освіти.

Одним із провідних трендів сучасної освіти є цифровізація, актуальність якої доведена зокрема й терміновим впровадженням дистанційної навчання у закладах освіти різного рівня у зв'язку із пандемією COVID-19. У дослідженні «Україна – Learning Nation», проведеному Українським інститутом майбутнього [5], відзначаються такі провідні напрями цифровізації освіти: розвиток EdTech; створення онлайн-платформ для швидкого та зручного доступу до оцифрованих матеріалів, спілкування із викладачами, дистанційної взаємодії учасників проектних груп, віддаленого доступу до обладнання лабораторій та дослідницьких центрів, моделювання ситуації, вирішення адміністративних питань, тестування тощо; використання віртуальної та доповненої реальності, яка

повинна стати звичайним інструментом навчання, допомагаючи краще засвоїти інформацію, імітуючи проведення експериментів та виконання практичних завдань за різних обставин тощо.

У процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін здобувачі вищої освіти педагогічних спеціальностей повинні усвідомити особливості змін у природі, у розвитку учнів різних вікових категорій, що відбулися внаслідок суттєвих технологічних та соціальних зрушень ХХІ ст. Майбутні учителі мають набути комплекс знань щодо якісних характеристик сучасної молоді як покоління Z, для якого властиві яскраво виражена потреба в інформаційному насиченні власного життя, спілкуванні в соціальних мережах, надання переваги візуальній подачі інформації, гейміфікації у навчанні та дозвіллі. Важливими є міждисциплінарні позиції щодо зміни психофізіологічних характеристик сучасної молоді, зокрема швидкості сприйняття, запам'ятовування і т.п. Зануреність у цифрові технології сучасна соціогуманітаристика позначає як суттєву характеристику покоління Z, «цифрових аборигенів», для яких присутність в інтернет-просторі є природним, повсякденним явищем у форматі 24/7. Відповідно, соціалізація та інкультурація сучасної молоді також відбувається у мережевій комунікації, що зумовлює необхідність трансформації традиційних форм освітньої, виховної взаємодії педагогів з учнівською та студентською молоддю.

Забезпечення означених процесів зумовлює потребу в удосконаленні загальнопедагогічної підготовки здобувачів вищої освіти на засадах інноваційності, що приводить до якісно нових результатів освітньої діяльності. У нормативних документах освітні інновації трактують як новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності [2]. Інноваційні практики в освіті – це вид діяльності, що спрямовується на конструювання, створення, апробацію, впровадження чи поширення досягнень передового досвіду педагогічної науки, технологій. Це ефективні освітні практики, що орієнтовані на вимоги сучасності і забезпечують найвищі результати. Педагогічна технологія визначається ЮНЕСКО як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахування технічних і людських ресурсів в їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [3]. Педагогічна технологія завжди спрямована на підвищення ефективності освітнього процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів.

Серед переваг впровадження інновацій у процес загальнопедагогічної підготовки здобувачів вищої освіти варто назвати:

- забезпечення конкурентоспроможності здобувачів вищої освіти, сприяння підвищенню їх професійної мобільності;
- підвищення інтересу й мотивації до навчання;

- формування здатності вільно спілкуватися в освітньому процесі, що досягається використанням ігрових технологій, що сприяють висловленню їх активній позиції;

- побудова освітнього процесу з урахуванням індивідуальних запитів і можливостей суб'єктів навчання [1].

У цьому контексті однією із сучасних педагогічних інновацій, яка одночасно сприяє задоволенню інтересів здобувачів вищої освіти і підвищенню якості освітньої діяльності в умовах змішаного навчання у закладах вищої освіти виступає Edutainment (education + entertainment). Так, слушною є думка Роба Донована, професора Австралійського університету імені Дж. Кертіна про те, що технологія Edutainment є ефективною для навчання досить великих груп студентів і сприяє засвоєнню великого обсягу знань у максимально короткі терміни. Найвагомим у даній технології дослідник вбачає можливість подавати складні теми в розважальному руслі, з метою розвантаження психіки студентів [7]. Мікела Еддіс, професорка університету Бокконі (Італія) стверджує, що Edutainment є специфічною діяльністю, що ґрунтується на одночасному навчанні і задоволенні власної цікавості. На думку автора, сутність технології Edutainment криється у поєднанні розважальних прийомів, методів інтерактивного й активного навчання, мотивації до пізнання та взаємодії [6, с. 1]. Шерон Де Варі, професор університету Палм-Біч Атлантик (США), вважає, що Edutainment – це ефективний баланс між інформацією, мультимедійними продуктами, психологічними прийомами і сучасними технологіями [6, с. 36].

Edutainment як самостійна освітня технологія ґрунтується на таких базових принципах: зв'язку теорії з практикою; послідовності; доступності. Для досягнення принципу зв'язку теорії з практикою у процесі загальнопедагогічної підготовки здобувачів вищої освіти рекомендується вивчення практично-орієнтованих тем, забезпечення діалогічності спілкування. Проблемно-пошукові та дослідницькі завдання є дієвим засобом зв'язку теорії з практикою. Теоретичні проблеми можуть бути доповнені прикладами з сучасності. Принцип послідовності вимагає, щоб знання були системними, тому слід повертатися до пройденого матеріалу і на його основі вивчати нові теми. Принцип доступності передбачає, що складність завдань відповідає віку, навичкам і умінням здобувачів освіти. Подання матеріалу має проходити від простого до складного.

Серед засобів Edutainment виділяють традиційні і сучасні. До традиційних засобів належать книги, музика, фільми, освітні ігри, телепрограми, радіопрограми і вільні лекції. Сучасні засоби Edutainment діляться на електронні системи (електронні підручники, мережеві варіанти музейних виставок), персональні комп'ютерні системи (комп'ютерні або відеоігри, електронні тренажери, електронні енциклопедії) і веб-технології (електронна пошта, веб-квести, блоги, чати, відеоконференції).

Впровадження інноваційної технології Edutainment у процесі загальнопедагогічної підготовки здобувачів вищої освіти сприятиме забезпеченню інтересу до навчання та майбутньої професійної діяльності (варто використовувати ігрові ситуації, створювати інтелектуальні ігри і квести тощо), зумовить розвиток креативності (варто організовувати проєктну діяльність, створювати можливості для імпровізації, розробляти різноманітні творчі завдання і створювати середовище для їх вирішення), забезпечить розвиток критичного мислення (варто створювати умови для вибору і прийняття рішень через порівняння різних варіантів, створювати ситуації, в яких є можливість висловити свою думку, аргументувати її та порівняти з іншими думками), зумовить формування комунікативних навичок і кооперації здобувачів вищої освіти (варто створити сприятливі умови для комунікації в групі, для командної роботи через вирішення спільних завдань).

Таким чином, на підґрунті висловлених наукових положень можна зробити висновки, що використання інноваційних практик в процесі загальнопедагогічної підготовки здобувачів вищої освіти є важливою і своєчасною проблемою. В умовах змішаного навчання особливої значущості набуває використання інноваційної технології Edutainment. Актуальність означеної технології обумовлено тим, що вона сприяє підвищенню мотивації здобувачів вищої освіти до навчання; робить процес засвоєння знань та формування компетентностей більш захоплюючим, різноманітним, доступним; синтезує співвідношення між лекцією, семінарським/практичним заняттям та елементами інтерактивних технологій, здійснює міжпредметні зв'язки; сприяє створенню комунікативного середовища та умов психологічної безпеки в процесі спілкування; забезпечує формування особистого творчого досвіду.

Джерела

1. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / за заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» URL: <http://surl.li/jhpr> (дата звернення: 16.02.2023).
3. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навчальний посібник / за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., доповн. і переробл. Харків: ХНПУ, 2018. 57 с.
4. Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти: монографія / О. Акімова, В. Галузяк та ін. Вінниця: ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2017. 388 с.
5. Україна – Learning Nation. URL: <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learningnation.html#6-7-5>
6. Addis, M. New technologies and cultural consumption. Edutainment is born. Bocconi University, 2002. 13 p.
7. Donovan, R., Henley, N. Principles and Practice of Social Marketing, an International Perspective. Cambridge, 2010. 504 p.
8. Innovating Pedagogy 2021. URL: https://ou-iet.cdn.prismic.io/ou-iet/4e498b2d-4ed4-4991-ae20-e1e0f5975cfd_innovating-pedagogy-2021.pdf (дата звернення: 16.02.2023).
9. Johansen, R. Get There Early: Sensing the future to compete in the present. Oakland, CA, USA: Berrett-Koehler, 2007. 258 p.
10. UNESCO. Rethinking Education: Towards a Global Common Good? UNESCO: Paris, France, 2015. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555> (дата звернення: 16.02.2023).